

Kodály Zoltán Pécs-baranyai kapcsolatairól*

Várnai Ferenc

Az 1920-as évek derekán Baranya szívében, Pécssett is bontogatni kezdte szárnyait az új magyar zene griff-madara. Az új zenei mozgalom elindítója Kodály Zoltán volt. Felhívása Pécssett kedvező visszhangra talált. Csak néhány nevet említünk azok közül, akik az új irány meghonosításán fáradoztak: Agócsy László (a Polgári Fiúiskolában), Horváth Mihály (a Pius Gimnáziumban), Országh Margit (a Református Leánynevelő Intézetben), Vadas Gábor (a Pécsi Karének Egyesületben).

Kodály Zoltán Péccsel való kapcsolata 1945-ben alakult ki. Pécs elkerülte a háború nagyobb pusztításait. Könnyebben indulhatott meg az élet minden területen. A háború befejezésével a pécsi pódiumokat is elfoglalták ismét a fellépő zenei együttesek és az előadó-művészek, és miként „a zöld Mecsek a fákra friss tavaszt festett”, úgy gyógyított a dal, a muzsika. Pécs szellemi életének egészséges újjászületése is „részesé” lehetett annak, hogy Kodály 1945 szeptemberében hosszabb tartózkodásra (három hónapra) Pécsre érkezett. Ittléte nagy pezsgést indított el. A Pécsi Nemzeti Színházban megtartott Bartók emlékbeszéde csakúgy, mint a Pécsi Zenekedvelő Egyesület által rendezett hangversenyen elmondott, a *Magyar zenei nevelés* című előadása, nem maradt hatástalan. Az utóbbiban a Pécssett megindult szolfézs-oktatásról a következőket mondta: „Az eredmény elé nagy várakozással tekintek és kérek mindenkit, akinek módjában áll, hogy e vállalkozásokat minden erejével támogassa. Ez az eljövendő magyar zenei műveltség magvetése. A demokrácia ezen a ponton kettőt jelent: az egyik a zenei művelődés eszközeinek hozzáférhetővé tétele mindenki számára, másik a nemzeti sajátosságok teljes érvényesítése. Mindkettőt munkálja a pécsi úttörés.” És ahogy múltak az évek, a kodályi magvetés kihajtott. Kodály szóban elhangzott és írásba foglalt tanácsai helyes irányba vezették Pécs zenei életét. Felhangzanak azóta itt is a Bartók–Kodály „iskola” reprezentatív alkotásai.

1947-ben a Maros Rudolf vezette Pécsi Bőrgyári Dalárdának írta Kodály – Petőfi versére – *A magyar nemzet* c. vegyeskarát.

1953-ban Antal György vezényletével szólal meg – a plakát szerint – „Pécssett először” Kodály örökbecsű műve, a *Psalmus Hungaricus*. A sikeres bemutató jutalmaként két év múlva, a mester 72. születésnapján, a Budapesti Zeneakadémia nagytermében a pécsiek előadásában hangzik fel a zsoltár. Ettől kezdve nem múlik el hangversenyévad, hogy a két nagy magyar alkotó, Bartók és Kodály egy-két műve ne hangozna el Pécssett, illetve Baranya megyében.

A hangszeres művek mellett, az 1927-ben elindított pécsi „éneklő ifjúsági” hangversenyeken megszólalnak a nagyszerűbbnél nagyszerűbb Kodály és Bartók kórusművek is. Kodály Zoltán – ha tehetné – örömmel vett részt ezeken a hangversenyeken, ahol boldog gyermekarcok figyelték minden mozdulatát. A pécsi „éneklő ifjúság” irányítójának, Agócsy Lászlónak ajánlja *Az éneklő ifjúsághoz* című 1961-ben írt kórusművét, elismerésének ezzel is kifejezést adva. A kórusmű szövegét dr. Vargha Károly írta, aki több Kodály-mű szövegírója is volt.

---

* Az írás megjelent in Várnai Ferenc: *Zenei írások*, Pécsvárad Nagyközség Közös Tanácsa, 1976. 15–19. o.

1959-ben Kodály házasságot kötött Péczely Saroltával, akinek szülei Pécsen laktak. A házasság révén még gyakoribb vendége lett Kodály Pécsnek.

Élete, eseményekben rendkívül gazdag utolsó évtizedében az alkotásra, de főképp a pihenésre szánt idejét megosztja Pest és Pécs között. Minden érdeklő, ami a városban történik. A kedvező hírek hallatára bízta meg a Janus Pannonius Gimnázium és Nagy Lajos Gimnázium kórusait (kórusvezető: Ivasivka Mátyás), a baranyai kötődésű és megragadó szépségű kórusművének, a *Mohács* címűnek a bemutatásával.

Kodály a megye együttesei közül kettővel tartott fenn kapcsolatot. Ez a két együttes a Komló Belvárosi Általános Iskola énekkara és a nevét viselő Mágocsi Vegyeskar volt.

Komlón 1958 májusában járt először Kodály Zoltán. A Pécsi Tanárképző Főiskola tízéves fennállása alkalmával rendezett ünnepségre jött le Pécsre. A pécsi hangverseny délelőttjén Komlóra látogatott el és meghallgatta a „Zenélő május” című hangversenysorozatnak azt az előadását, amelyen a Belvárosi Általános Iskola énekkara is fellépett Tóth Ferenc vezetésével. A komlói gyerekek éneke, a vendéglátás őszinte hangulata meghatotta. Azokra a szavaira, hogy „*nagymúltú nemzet vagyunk, s gazdag múltunkat a művészet eszközeivel is az utókor birtokába kell adni*”, hozzátette még: „*Hiszem és vallom, népiünkre nem az a legjellemzőbb, hogy nagymúltú, hanem nagy jövőjű nép is*”. Kodály szívébe zárta a munkások és a bányászok városát. Ez a látogatás alapozta meg és indította el az ének-zenei tagozatos osztályok életre keltését Komlón.

1961 őszén járt másodszor Komlón Kodály. A debreceni nemzetközi kórushangversenyen III. helyezést ért el komlói gyerekeket jött meglátogatni. „*Köszöntöm a győzőket – mondta, – és büszke vagyok rátok, kik megmutattátok az országnak, sőt Európának, hogy fiatal bányászvárosban is magasra lehet emelni a kórusművészetet*”. Ennek a komlói látogatásnak új Kodály-mű lett az eredménye. Hamarosan megérkezett a *Harasztosi legénynek* című kórusmű kottája.

1962 tavaszán Tóth Ferenc, az iskola énektanárának, agilis kórusvezetőjének vezényletével szólalt meg a karmű a Mester jelenlétében. Ez alkalommal sokat mesélt a gyerekeknek a zene embernevelő erejéről és általában a zenéről. Komlón tett látogatásainak egyikén megkérdezték Kodálytól: A zenei készség szempontjából a falusi vagy a városi gyermek a jobb tanulólány? – „*A tanuló egyformán tehetséges, akármilyen származású*” – hangzott a válasz, majd így folytatta: „*A komlói bányászgyerekek – akárcsak régen a budapesti Wesselényi utcai iskolában a munkás szülők gyermekei –, semmiben sem maradnak le a városi értelmiségiek mögött, ha jól vezetik őket.*”

A mester és a komlói gyerekek között a kapcsolat később sem szakadt meg. Szívesen és boldogan hallgatta éneküket (szerenádjukat) budapesti lakásán és a pécsi Péczely-villa kertjében.

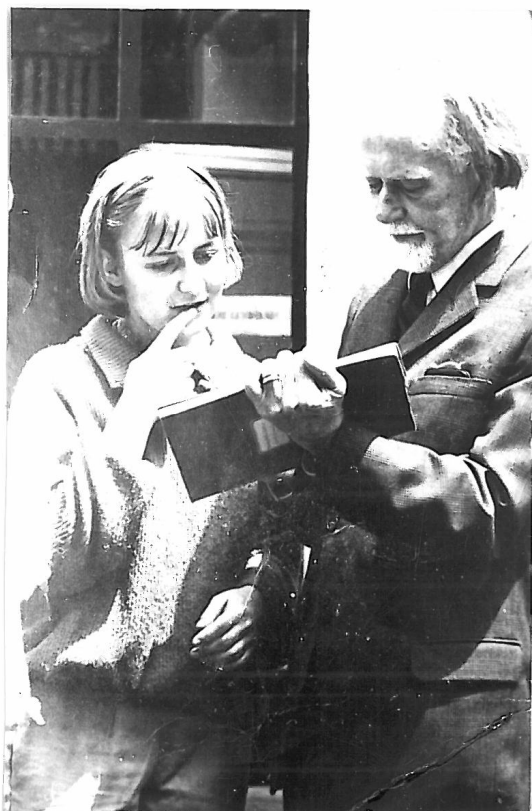
A mágocsi földműves szövetkezet vegyeskara 1959-ben kereste fel levélben Kodály Zoltánt és kérte hozzájárulását nevének felvételéhez. A névadásra 1960. november 12-én került sor. Kodály Zoltán és felesége a jelzett idő előtt másfél órával érkezett meg, bizonyára azért, hogy a várakozással járó feszült hangulat minél előbb feloldódjék. A hangversenyen több mint nyolcszázan szorongtak. Kicsinek bizonyult a művelődési ház. A környékről is összesereglettek a galántai járásból áttelepített felvidékiek. A nagyszerű névadó ünnepi hangverseny második felének kezdete előtt Kodály beszédet mondott. Beszédének következő mondatára, mely dermesztő csendet teremtett, sokan emlékeznek még:

„Mindig aggodalommal mentem kisebb városokba és falvakba hangversenyekre és énekkarok meghallgatására, mert több csalódás ért; itt is csalódtam, de nagyon kellemesen”.

A hangverseny után hosszan beszélgetett a kórus tagjaival, vezetőivel, Balatoni Mátyás helyi karnaggal, „a régi budapesti ismerőssel”, a közreműködő Mohácsi Kisszimfónikus Zenekar akkori vezetőjével, Tarr Imrével, és a mágocsi iskola gyemekkórusának vezetőjével, Radványi Józseffel.

Életének kedves emlékeit idézve, több alkalommal a következőket mondta Kodály: *„Egyik legszebb emlékem egy baranyai faluhoz – Mágocshoz – fűződik, ahol az elmúlt évben az ottani kórus névadó ünnepélyén vettem részt és szép produkciókat hallottam”.*

Pécsre, Baranyába ígerte látogatását 1967. március 28-ára, az ének-zenei tagozatos általános iskolák tanárainak és jónevű kórusainak találkozójára. Ezt az ígérte már nem teljesíthette. Halála gátolta meg ebben. De jelenlévőként tanúsíthatom, hogy szelleme ott ragyogott, és ott fog mindaddig ragyogni, míg felhangzanak lelkeket gazdagító kisebb és nagyobb mives alkotásai.

A fénykép Szigetváron készült. Kodály Zoltán 1965 tavaszán Pécsről Keszthelyre utazott a Középiskolai Diáknapokra. Útját megszakítva megtekintette a szigetvári várat. Itt kért tőle autogramot a helyi ének-zenei tagozatos iskola tanulója, Sziójártó Ildikó, aki szolmizálási tudását sikeresen bizonyítva, azt meg is kapta Kodálytól.